

BOHUSLÄN

Munkedals- bygd

Nr. 3

1981

Årg 12

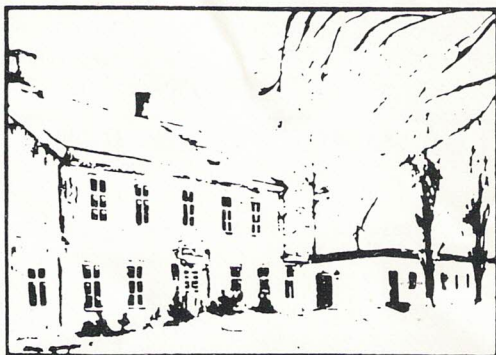
MUNKEDALS HEMBYGDS- OCH FORNMINNESFÖRENING

Gammal bild av Kviströms bro, taget någon gång vid sekelskiftet. Till höger skymtar Winblads fastighet. Se vidare artikel å sid. 3.

Ett konferens- &
övernattningsställe
i hjärtat av
Bohuslän

Moderna rum och
god mat i trivsamt
miljö

Öppet dagligen från kl. 12 – 19
Lördagar och söndagar stort smörgåsbord

Starns

HERRGÅRD 0524/120 00

Sommaren 1981

Hembygdsföreningen har under den gångna sommaren hållit igång ett flertal aktiviteter av olika programinslag. Den 15 augusti gästades Kasernas hembygdsgård av sångaren Lars-Erik Ankarskär med flickorna Sofie och Marie i ett program kallat: "I Bohusläns famn". Hr Ankarskär kåserade samtidigt över bygden och flickorna utförde sina sågnummer till allas förtjusning. Vädret var strålande men fler personer hade kunnat närvara vid detta tillfälle, mycket annat lockar en skön sommar dag, som vi alla vet.

WIKNERSPELEN

Det var folkrikt värre på midsommardagen, inemot 1700 personer hade lockats till Kaserna, denna något kulna dag, gråmulet men lyckligt nog uppehåll, ända fram till femtiden på eftermiddagen men då var det mesta undanstökat.

Av programmet framgick, att Haralds sextett i tidstroga kläder, utförde äkta brunnsmusik, sång och musik av Öbarna och även som avslutning senare på dagen, sång av flickorna Sofie och Marie Ankarskär.

Tillsammans med Munkedals Folkdansgille, medverkade folkdanslaget Jois från Burgerland, som visade sin hembygds danskultur. I denna programpunkt deltog även ungdomsdanslag.

I bakstugan rådde fibril verksamhet, liksom under tidigare år och "lefsorna" hade god åtgång. Det var varmt i bakstugan och det var det också vid tjärbränningen, men denna yrkesgren var ute i det fria. Vad det gäller "lefsorna", så var det även efter det festen var slut, en lång kö av köplystna kunder som stått länge och väntat efter de njutbara bakverken.

Stor uppmärksamhet tilldrog sig alla de mångfaldiga gammaldags yrken som presterades vid bodarna. Här fick man som vanligt, se hur det gick till i gamla tider med att förfärdiga ett flertal alster. Det var ett rent under, att se när gamla redskap och verktyg kom till användning och alla kunde sin konst.

Ett par veckor före Wiknerspelen, firades svenska flaggens dag under stor tillslutning av folk. Liksom under ett tidigare år uppgick publiken till ca 200 personer.

Wiknerspelen inleddes med friluftsgudstjänst med predikan av kh Granström. Sång utfördes av Cantabilekören och musiken av kantor Märta Pettersson. Hr Einar Dahlqvist sjöng och en stor menighet hade samlats vid den vackra scenen med den härliga utsikten över sjön Vassbotten.

Det ordinarie programmet öppnades av föreningens ordförande, Jean Ohlsson. Paraden utgick som vanligt från bron vid Kaserna och i täten marscherade Haralds mässingsextett från Uddevalla med taktfasta toner upp till hembygdsgården. Här utfördes musik av ett Österrikiskt folkdanslag: Jois från Burgerland. Hembygdsföreningens v. ordför. Alfred Carlsson berörde i ett anförande de senaste tio åren, sedan föreningen började sin verksamhet på Kaserna.

Fanbärare i år var flickorna Monica Thorin, Kristina Benjaminsson och Eva-Lotta Fors. Höjdpunkten på programmet denna midsommardag var hantverkarnas timme, där det som alltid utövades yrken och sysselsättningar i gammal men naturlig miljö, det fanns i år dockutställning i olika arbetsmiljögrupper, utförda av Gärd Johansson, träslöjd av Alf Jansson i Uddevalla samt John Karlsson. Halmkupor

forts. nästa sida

och korgar tillverkades av Oskar Karlsson från Valbo-Ryr och slipsvävning av Ivar Karlsson, keramikarbeten av Lennart Winblad. Linberedningen sköttes på ett förtjänstfullt sätt av Karin och Kurt Olsson från Hjärtum med barnen Marita, Elsie och Claes. I vävstugan förekom spinning och kardning av Karin Andersson, Anna Karlsson och Margot Pettersson, knyppling av Märtha Dahlberg och vävning av Ruth Aldegren och May-Britt Andersson.

I smidesverkstaden arbetade Arvid Johansson, Arne Enström och Harry Nilsson kransågade och något som kallas "dröpprennor" utfördes av Allan Johansson och Ernst Johansson. Arvid Johansson brände tjära och slagtröskare var Gösta Johansson. Under hantverkarnas timme, var det ponnyridning för barn under ledning av Sten-Olof Jansson. Chef för bakstugan var Ingrid Johansson med flera och för kaffestugan svarade Gunilla Karlsson. Fru Mayvor Forsberg arbetade i Wiknerstugan med att sälja vykort med datumstämpel och frimärksförsäljning. Fru Asta Johansson hade hand om lottförsäljning och försäljning av hembygdsföreningens alster, svarade Astrid Östlund och Aina Johansson. En utmärkt ljudkvalité vid högtalaranläggningen sköttes av Lave Johansson, Trollhättan.

I samband med Wiknerspelet, ber styrelsen för fornminnes- och hembygdsföreningen, få framföra ett tack till samtliga medverkande under årets program vid Kaserna.

1961 – 1981

I augusti 1961 avled dalaskaldinnan Kerstin Hed, i en ålder av 71 år. Kerstin Hed skrev ett 20-tal böcker och omkring 700 dikter. Diktsamlingarna har titeln: "Från stigarna", "Vägar och vandrare", "Sång över markerna", o.s.v. Mest prisade Kerstin Hed ungdomen och livsglädjen, men det mesta hon skrev hade en underton av vemod eller vemodsfyllt allvar.

Folkvisan

*Den gnolades på stigen
bland björklövsflor i mossigt nor.
Den sjöngs så innerligen
för barnen små av mor.
Så växte folkets visa fri
från höst till vår, från vår till höst,
en markens melodi
med folkets egen röst.*

Kerstin Hed

Gammal bro i Munkedal

Den gamla bron vid Qwiström, är av okänd ålder. Det har diskuterats om, vilka av broarna som är äldst, bron vid Herrgården eller kviströmsbron. Den senare har genomgått en renovering flera gånger, senast under 1920-30 talet.

Kviströmsbron har under gamla tider spelat en stor roll. För några hundra år tillbaka, måste bron beläggas med trävirke över valven och till att ombesörja dessa arbeten utsågs personer som nämndemän eller liknande, som hade till uppgift att hålla bron i trafikabelt skick. Bron hade länge fungerat som förbindelselänk, dels från söderifrån kommande skjutsar, dels norrifrån, där det ofta förekom överfart av gästgivarskjutsar från mellanbohuslän och den norra delen av landskapet och inte minst från Norge där samtidigt Bohuslän ingick ända fram till 1658.

Allmogen var skyldig att underhålla kviströmsbron, vilket framgår av ett tingsprotokoll från år 1743. Gästgivaren Rasmus Kihlström, anhåller om, att besiktning måste ske av Kviströms bro, och att den bör vara i sådant skick, att den kan tåla både hästskjutsar till och från Kviström samt att även bära tyngd av krigsmaterialer. Tingsrätten fann tjänligt, att från varje härad förordna en nämndeman, som hade att ordna reparation av bron, så att någon bristfällighet ej skulle uppstå. Dessa nämndemän som utsågs i berörda ärende år 1743 blevo: Hans Olsson i Pilegård för Tunge härad, Börje Larsson i Broberg för Stångenäs, Anders Persson i Rörby för Sotenäs och Jon Bryngelsson i Kråkhult för Sörbygden.

Livets gång

*I lyckliga barnaår
är livet glädje och lek.
Sorglösa dagarna går,
vi veta ej livets svek.*

*I ungdomens sköna tid
är livet av drömmar fyllt,
och kärleken, ljuv och blid,
hela vår framtid förgyllt.*

*Sakta sol börjar dala,
och dagen går mot sitt slut.
Minnen från åren tala
i ålderns sena minut.*

*Allt, vad oss ödet präntat,
fullbordats av tidens ström.
Blev livet det vi väntat,
nådde vi ungdomens dröm?*

In-Pe

En västgötaresa.

En alltigenom trevlig färd med buss, anordnade hembygdsföreningen den 22 augusti, främst för sina medverkande vid Kaserna men även för andra intresserade. Som ett första uppehåll blev Gudhems ruin som en gång varit ett nunnekloster och som uppfördes omkring år 1160. Den revs under medio av 1500-talet.

Nästa mål blev Åsle tå, belägen i en lummig dalgång och som bjöd på en hel del av intresse, när det gäller gamla stugor från svunnen tid. Stugorna finns bevarade i ursprungligt skick sedan 1800-talet och voro som regel så låga, att man måste "krypa" in. En trevlig plantering hade utförts kring de små låga backstugorna. Området gav belägg för hur det sett ut i det hårda fattigsverige. Den äldsta byggnaden var från 1700-talet.

Från Åsle tå for vi vidare till Skörtorps rundkyrka från 1100-talet, den är den enda bevarade rundkyrkan i Västergötland. Men det finns flera liknande kyrkor i vårt land, exempelvis i Östergötland, Småland och Uppland. Vidare finns det rundkyrkor på Bornholm, Jylland och Själland i Danmark.

Vi hade nu avverkat flera timmar av vår resa och det närmaste var nu, att intaga middag på Hotell Gästis i Floby, där vi intog en mycket god och välsmakande måltid.

Efter detta fortsatte vi vår tur till Alphems Arboretum, en större träd och buskträdgård och med en mängd av stensamlingar. Som guide fungerade Sture Creutz och vi lämnar här en presentation av Arboretum.

En presentation av Alphems arboretum

Alphems arboretum i Floby är en av landets största trädsamlingar som anlagts av en enskild man. Anläggningen innehåller omkring 220 olika lövträd och buskar samt över 100-talet barrträd.

Alphems skapare var lantbrevbärare Frans Gegerfeldt. Vid sekelskiftet planterade han ett par amerikanska granar vid sin stuga och detta blev inledningen till hans livsverk. Gegerfeldt blev mer och mer gripen av lidelsefullt intresse för naturen och utökade under 50 års tid sina trädplanteringar till att omfatta ett par tunnland med sällsynta och vackra träd eller buskar från olika delar av världen.

Gegerfeldt fick utstå stora försakelser för sitt kära arboretum. När han gått sin två mil långa brevbärlinje följde arbetet med trädgårdsanläggningen. Där Alphem ligger var tidigare en ljunghälsmark och denna omdanade han genom att anlägga kullar och gräva ut dalgångar för att få passande växtplatser till sina träd och för att ge markytan variation och liv. Han anlade också stenpartier i Alphem, och det berättas att han kunde köra miltals med sin skottkärra för att hämta en passande sten. Varje detalj i trädgården är väl genomtänkt.

Växterna i anläggningen skaffade Gegerfeldt till stor del från svenska och utländska plantskolor. Han hade en säregen förmåga att ge växterna rätt jordart och rätt miljö för att få dem att trivas efter omplanteringen. Eftersom Gegerfeldt huvudsakligen lade estetiska synpunkter på sitt arboretum blev Alphem en väl komponerad enhet med vackra perspektiv och färgkombinationer. För stenpartierna valde han växterna så, att blomningen sträckte sig från den tidiga våren till den sena hösten.

På sommaren 1953 avled F. J. Gegerfeldt, 88 år gammal. Några år senare blev Alphem till salu och för att förhindra att anläggningen blev en privatträdgård, stängd för allmänheten, inköptes den på auktionen av Vilske hembygds- och fornminnesförening.

Hembygdsföreningen vårdar nu Alphem och har kunnat glädja sig åt att insatsen blivit uppskattad och att tillströmningen av besökare är livlig. Föreningen söker sköta Alphem i Gegerfeldts anda. En försiktig utgallring av äldre träd sker med hjälp av expertis och vissa kompletteringar göres också. Det är hembygdsföreningens förhoppning att Alphem skall kunna bevaras åt framtiden, till glädje både för botanisk intresserade besökare och för dem som söker avkoppling i vacker och fridfull miljö.

Hembygdsföreningen hade den 29 augusti lagt en resa med buss till bl.a. Hjärtum och Lilla Edet. Intresset i Hjärtum, utmärktes med att bese en äldre spånhyvel vid Hålleröd, en sevärdhet som tilldrog sig stor uppmärksamhet bland de omkring 150 åskådare som denna vackra sensommardag, gjorde hjärtums-trakten till ett utflyktsmål. Spelmän saknades inte heller och de framförda låtarna var självfallet från bygden.

Ordförande Göte Davidsson hälsade alla välkomna. Kassören i hembygdsföreningen, John Olsson berättade, att spånhyveln är gjord 1918 men att den på senare tid upprustats.

Denna augustidag sattes spånhyveln i arbete. Givetvis hade många personer infunnit sig på platsen och äldre personer mindes när hyveln tidigare var verksam och när man spikade hyvelspån på taken. Man kunde konstatera, att hyvlandet faktiskt fortsatte in på 1940-talet men att därefter alltmer taken täcktes av tegel. Här vid Hållerödsbäcken i Hjärtum, skall man i fortsättningen vårda minnet av denna industri, genom att se över anläggningen så att den i framtiden kan användas, då vattenflödet är gynnsamt.

Inte endast spånhyvel finns vid Hålleröd, tidigare har även kvarn funnits i bäcken, detta utmärkes framförallt av att kvarnstenarna finns kvar — de utgöra numera en plats som ypperligt passar till kaffebord åt gästande besökare — främst naturligtvis för att studera spånhyveln. De munkedalsbor som besökte Hjärtum var naturligtvis belåtna med färden och blevo även trakterade med ett dukat kaffebord, dagen till ära.

Gröt och grötlunk

Den femte september finns anledning att minnas då det på Kaserna traditionellt serverades risgrynsgröt och efteråt fortsatte med grötlunk ner till Ormnäset vid stranden av Vassbotten. För musiken svarade bröderna Yngve och Ivan Carlsson. Sång utfördes av flickorna Eva-Lotta och Kristina Benjaminsson. Bland underhållarna märktes även Gunnar Hållén som skickligt utförde några trollerinummer och även bidrog med musik på munspel. Ett rikligt dukat kaffebord avslutade den gemytliga träffen på Kaserna.

Utflykter, resor och sammankomster.

En utfärd planeras den 3 oktober inom den egna kommunen.

Hembygdens dag, firas den 25 oktober i Munkedals kapell och med kyrkkaffe på Kaserna.

Årsavslutning äger rum den 31 oktober.

Den 13 december blir det luciafirande efter traditionellt mönster.

Reservation för ev. ändringar.

Om blindtarm

Det händer ibland att Sjökvist hör av sig, nästan alltid per telefon, ty han bor ju precis inte nästgårds. Jag tror han hette Sjökvist – eller var det Sjölund eller Sjöstrand, kommer inte riktigt ihåg. Hur som helst, Sjökvist hör av sig då och då och lägger fram sina bekymmer, och han tycks ha många sådana. Förra gången beskrev han en duell mellan en katt och en orm – denna gången var det fråga om en besvärlig blindtarm.

Sjökvist ringde och berättade, att han fått förfärligt ont i magtrakten, att det högg till och kändes som ett tryck i sidan, tempen rusade upp till över 39 och illamående var ett faktum. Sjökvist sade, att han sände efter en läkare och han gjorde en grundlig undersökning. Efter att synat mig, sa Sjökvist, så blev jag anmodad att omedelbart söka sjukhusvård, ty här måste det föreligga något allvarligt, vis a vis blindtarm.

När Sjökvist infördes på sjukhuset, som han själv berättade i telefon, låg det varma krus i sängen och en mycket vänlig syster stod intill bädden, sträckte fram handen och sade: Syster Karin. "Tack", sade Sjökvist. Därefter inträdde med jämna mellanrum flera systrar, alla lika rara och vänliga, räckte fram handen och sade: Syster Greta, syster Maj-Britt, syster Carola, syster Inga, syster Ruth, syster Marianne och syster Ingegerd. "Ja, jag tror er" berättade Sjökvist, när presentationen var över. Sjökvist har aldrig sett så många systrar på en gång och kände sig nästan som en filmhjärte i en sådan där läkarfilm, han sett någon gång. Alla systrarna samlades i en ring

kring sängen, och min första tanke var, att detta var nog inget sjukrum, jag måste ha kommit till himlen direkt och dessa näpna och söta flickor var naturligtvis änglar. Sjökvist tänkte med halvslutna ögon att han var död och han kommit rätt efter jordelivet. "Vem kunde anat det" sa Sjökvist? Men så kom det en läkare och en avdelningssköterska in i sjukrummet och då försvann alla de söta systrarna. Sjökvist rullades iväg till operationssalen, där han tyckte det såg ut som på bio. Stora lampor i tak och glas, instrument och speglar lite varstans. Och här fanns också kvinnor, men helt vitklädda och försedda med munskydd. Nu tänkte Sjökvist helt plötsligt: "Jag har kommit in i ett harem". Han tyckte det var bäst att blunda och sedan lätta på ögonlocket och kisa på en av systrarna i taget och välja ut den vackraste. En av systrarna var särskilt tilltalande och Sjökvist anförtrorde mig, att hon faktiskt liknade Ingrid Bergman. När hela denna procedur var över, och han kommit hem, skulle han minsann ringa upp henne och be om ett sammanträffande. Bara hon inte var förlovad? *forts. nästa sida*

Sjökvist berättade vidare, att han därefter flyttades upp på ett bord och där det klirrade otäckt med glasskivor och annat material runt omkring, dessutom tänger, knivar och en hel massa andra ting. "Bara inte sjuksystemen stirrat så intensivt på mig" sa Sjökvist. Det gällde ju bara en blindtarm. En av änglarna lade en rem om mig, sa Sjöström vidare, precis som hon var rädd att jag skulle smita min väg. Men nu hände något rätt otrevligt. En syster som hette Gunilla kom smilande fram till mig och hon hade en kloroformerad mask i handen. Syster Gunilla gav mig en lång öm blick, som jag aldrig skall glömma varpå hon strök mig varsamt med ena handen i pannan. Jag hann tänka, sa Sjökvist. "att någon bedövning knappast var nödvändig", jag var tillräckligt bedövad av varma kvinnoögon. Syster Gunillas ögon är som ett skälvande rådjurs och jag drucknade tacksamt i dem. "Har Ni några lösa tänder i munnen", frågade systemen? Nää, sa jag, det finns inte. Och efter denna brutala fråga, bads jag räkna långsamt från och med ett. Ett, två, tre, fyra, fem, det gick ju riktigt bra — sex, sju, åtta, nio, något trögare. Vid tjugotvå förstod jag dunkelt, att nu var det bäst att överlämna mig själv åt kirurgens och änglarnas våld. "Sover han nu", hörde han en avlägsen röst och därpå försvann jag i stora kulörta vattenbubblor. När jag vaknade, låg jag på sjukrummet igen. Det hela var över. Endast en syster fanns i närheten, en äldre sådan, hade en sträng blick. Var var alla dom rara änglarna? Operationen hade lyckats bra, pressade Sjökvist fram och nu kände han sig riktigt kry. Sjökvist, eller var det Sjöholm, har alltid problem och jag är nog en av dom som Sjökvist anförtror sig åt, när något gått snett.

En solglimt

*Det kom några timmar av värme och sol,
då du kunde njuta av livet.*

*Då sommaren blev till en ljuvlig idol,
Du glömde för stunden all sorg sen ifjol
och glädje åt hjärtat blev givet.*

*Du gladdes likt barnet, åt solstrålens glans
Du njöt av de gyllene stunder.
Du mindes det vackra i livet som vanns,
Du band utav minnenas blommor en krans,
från livsdagens ljusaste stunder.*

*Av solstrålars värme fick hjärtat så del,
och styrka för molniga dagar.
Så litet av solsken, blir vår arvedel,
så låt oss då rikligt av stunden ta del,
som himlen oss skänka behagar.*

*Och glöm ej de sjuka, de arma och små,
som solen så sällan får värma,
som tacksamt mottaga de smulor de få.
O, giv av ditt solsken, med hast till dem gå.
Låt hjärtat till nästan sig närma.*

Greta B. — Olsson

STÖD

***Hembygdsföreningen genom att
ingå som medlem***

Årsavgift 10:– per person

***Beloppet kan lämpligen insättas på
girokonto 58 23 49 - 7
eller bankgirokonto 665–7480***

MUNKEDALSHALLEN AB

Storköp varje tisdag, helgfri vecka

Tel. 0524 – 10119, 10366

Med ungdom för ungdom
Skolskjutsar — Beställningsresor
Turisttrafik — Linjetrafik
Pensionärsresor

MUNKEDALS OMNIBUSSTRAFIK

Klevavägen 4, Munkedal, tel. 0524 - 117 26, 110 79

